

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SANATSAL YARATICILIKLARININ GELİŞTİRİLMESİNDE BEYİN FIRTINASI TEKNİĞİNİN ETKİSİ

Osman ÇAYDERE¹
Büşra KAYA²

¹Doç Dr., Gazi Üniversitesi, osmançaydere@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4004-1643

²Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, busrakayailti@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4131-9678

Çaydere, Osman ve Büşra Kaya. "İlköğretim Öğrencilerinin Sanatsal Yaratıcılıklarının Geliştirilmesinde Beyin Fırtınası Tekniğinin Etkisi". idil, 78 (2021 Şubat): s. 326-337. doi: 10.7816/idil-10-78-13

ÖZ

Sanat eğitimi sürecinde öğrencilerin yeni fikirler üretip fikirlerini ifade etmekten çekinip, çalışmalarında ezber, kopya ya da şablon betimlemelerde buldukları görülmektedir. Bunun sonucu olarak; ortaya çıkan çalışmaların da genelde yaratıcılıktan uzak olduğu söylenebilir. Bu araştırmada yaratıcı fikir üretmeyi önceleyen beyin fırtınası tekniği ile öğrencilerin hata yapma korkuları olmadan fikirlerini ifade edip, özgün çalışmalar ortaya koyabilmelerine fırsat verilmesi amaçlanmıştır. Eylem araştırması yönteminin kullanıldığı bu araştırma, 2020-2021 eğitim öğretim yılında, seçmeli görsel sanatlar dersinde, 4 hafta boyunca, 14 altıncı sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %57'si kız, %43'ü erkektir. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme ve doküman incelemesi yolu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz ve doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin başkalarının fikirlerden yola çıkarak daha yaratıcı fikirler üretebildikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak ise öğrencilerin görsel sanatlar dersinde beyin fırtınası tekniği ile fikir üretme ve ürettikleri fikirleri uygulama aşamasında başarılı oldukları görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin etkili fikir üretebilmelerini ve yaratıcı çalışmalar ortaya koyabilmelerini destekleyerek görsel sanatlar dersinin daha verimli geçebilmesini sağlamak için beyin fırtınası tekniği önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: sanat eğitimi, görsel sanatlar, beyin fırtınası

Makale Bilgisi:

Geliş: 6 Ocak 2021

Düzeltilme: 29 Ocak 2021

Kabul: 12 Şubat 2021

Giriş

Türk eğitim sisteminde aşılması en büyük zorluklardan bir tanesi öğrencilerden yaratıcı, özgün ve fark yaratan fikirler üretmelerini beklemektir (İpşiroğlu 1998: 30). Eğitim öğretim sisteminin de etkisiyle öğrencilerin birkaç seçenek içerisinde yalnızca tek bir doğruyu bulmaya yönelik yapılan sınavlardan edindikleri alışkanlıkların etkisiyle her problemin tek bir doğru olduğunu düşündükleri ve bu doğrultuda "ya yanlış yaparsam?" korkusuyla kendi düşüncelerini ifade edemedikleri görülmektedir. Bu durum görsel sanatlar dersinde yapılan öğrenci çalışmalarını da etkilemektedir. Bunun sonucunda her defasında kullanacağı rengin tonuna kadar öğretmeninden onay bekleyen, başka yerlerden kopya çekme ihtiyacı duyan, özgürce resim yapamayan, kendine güveni olmayan öğrencilerle karşılaşmaktadır. Örnek verilecek olursa görsel sanatlar derslerinde öğrencilere belirli gün ve haftalarla ilgili sanatsal etkinlik çalışmaları yaptırıldığında, öğrencilerin genelinin birbirine benzer resimler yaptıkları, benzer şablonları kullandıkları, benzer olayları ele aldıkları, hatta benzer renkleri kullandıkları görülmektedir. Öyle ki internet arama motorlarında dahi belirli gün ve haftalarla ilgili geçmişte yapılan resimler aratıldığında birbirine benzer, sıradan, yaratıcılıktan uzak resimlerle karşılaşmaktadır. Bu noktada öğrencilere fikirlerini özgürce ifade edebilecekleri ders ortamının hazırlanması önemli bir ihtiyaçtır.

Sanat eğitimiyle insanlar hislerini, duygularını estetik olarak topluma aktarabilirler. Bunu yaparken yaratıcılıklarını ve hayal dünyalarını geliştirebilirler. Sanat eğitimi aracılığıyla var olan yeteneklerini kendileri veya bir başkası keşfedebilir (Yolcu 2004: 88). Ayaydın (2004)'a göre görsel sanatlar eğitimindeki amaç yeteneği olsun veya olmasın tüm öğrencileri eğitmektir. Yanlış bir inanış olan, öğrencilerin gelecekteki hayatlarında ressam olmalarını sağlamak sanat eğitiminin esas amaçlarından değildir (48). Öğrenciler hangi mesleği seçerlerse seçsinler, seçtikleri mesleklerde fark yaratmaları, üretken olmaları, insanlarla sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri onları yaşamlarında bir adım öne götüreceği bir gerçektir. Bu doğrultuda sanat eğitimi büyük önem taşımaktadır.

Farklı teknolojilerin ve iletişim kanallarının eğitim amaçlı kullanılması yaşanan çağın gereklerinden bir tanesi olmuştur. Eğitimciler teknolojiyi etkili kullanmalı ve öğrencilere çağdaş eğitim ortamları sunmalıdır (Eygü ve Karaman 2013: 55). Uzaktan eğitim sürecinde kullanılan etkinlikler de öğrencilerin yaratıcı, eleştirel, yansıtıcı ve üst bilişsel düşünmelerini harekete geçirecek şekilde seçilmelidir. Öğrencilerin süreç içerisinde aktif olmalarını sağlayacak grup çalışmaları, beyin fırtınası tekniği, tartışma teknikleri gibi öğretim yöntem ve teknikleri uygulanmalıdır (Aydemir 2018: 97-99).

Yaratıcılık

Turla (2004)' ya göre yaratıcılığı tanımlamak kolay değildir. Her birey doğuştan yaratıcıdır ve bu doğuştan gelen yaratıcılık yaşam içerisinde ortaya çıkarılıp, gelişmeyi beklemektedir (13). Yaratıcılık çeşitli soru ve sorunlara yeni çözüm yolları bulmaktır (Balcı 2016: 89). Yaratıcı birey, farklı, özgün bir ürün oluşturabilmek için geçmişte oluşturulan fikirlerden ilham alır. Bu durumda eski fikirler yeni oluşacak fikir için bir basamak görevi görür (San 2017: 112). Yeni fikir geliştirme aşamasında, fikirler eleştirilmemeli, mantığa uygun olup olmadığı değerlendirilmemelidir. Böyle bir durumda yaratıcı fikir geliştirebilmek zorlaşır (Buzan 2003: 115).

Yaratıcılık kavramı Türk eğitim sistemi içerisinde en fazla eleştirilen durumlardan bir tanesidir. Karne notlarını ve merkezi sınav puanlarını daha çok etkileyen derslere verilen önemin sanat derslerine verilmediği görülmektedir. Bu durumda araştırmacı, sorgulayıcı, eleştirebilen, analitik düşünebilen öğrencilerin yetiştirilmesi zorlaşmaktadır. Yaratıcılık tüm dersler için planlanmalıdır (Artut 2004: 174). Görsel sanatlar dersi yaratıcılığın net bir şekilde ortaya koyulabileceği derslerin başında gelir. Görsel sanatlar dersi ile öğrenciler yaratıcı düşünceye daha rahat sevk edilip, sonuçları kısa sürede alınabilir.

Bireyler yaşamlarındaki sorunları çözemedikleri durumlarda psikolojik olarak zorluklar yaşarlar. Tüm bu zorluklardan yaratıcılıklarını kullanarak kurtulabilirler. Bazı çocuklar kendilerine uygulanan zekâ testlerinde etkili performans gösterememelerine rağmen aslında oldukça yaratıcı olabilmektedirler. Bazen de bu öğrenciler bildiklerini gösteremeyebilirler. Bu öğrencileri de ders içerisinde fark etmek gereklidir. Onlar için yaratıcılıklarını kullanabilecekleri eğitim ortamları hazırlanmalıdır (Tuna 2005: 57-58). Kavramsal çerçeve incelendiğinde yaratıcılık ve zekâ arasında anlamlı derecede bir ilişki olmadığı görülmüştür. Öyle ki Levine (2010)'in bir araştırmasında öğrenme konusunda başarılı olamayan öğrencilerin, hayal dünyalarını kullanmalarını gerektiren etkinliklerde ilginç olarak sayıca fazla öğrencinin yaratıcı özellikler gösterdikleri görülmüştür (253). Görsel

sanatlar derslerinde öğrencilere kazandırılan yaratıcı yaklaşımın onların diğer derslerini de etkileyeceği ve problem çözme, olaylara farklı açılardan bakma becerilerinin de gelişeceği söylenebilir.

Yaratıcılığın ana ögesi beyindir. Beyin her türlü insan davranışlarını yönlendirir. Beynin sol yarım küresi mantıksal, sağ yarım küresi ise sanatsal faaliyetlerde harekete geçer (Ünver 2002: 28). Güçlü bir bellek için beynin sağ ve sol yarım küreleri bir bütün olarak harekete geçirilmelidir. Ancak bu durumda etkili ve kalıcı öğrenmeler gerçekleşmektedir (Delen 2015: 136-137). Bir sanat eseri üretirken teknik, ilgi uyandıran bir biçimde kullanıldığında beynin sol yarım küresi, uygulanan teknik ile ortaya çıkarılan çizgi, renk ve şekillerde beynin sağ yarım küresi ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. O halde sanatsal aktivitelerde beynin iki yarım küresi de muhteşem bir uyumla çalışmaktadır. Fakat beynin sağ yarım küresinin en aktif olduğu dönem çocukluk dönemidir. Çocukların okula başlayıp birçok bilginin beyinlerine depolanması sonucunda ve öğrenme başladığı anda sol yarım küre daha aktif çalışmaya başlamaktadır. Bu durum ise sağ yarım kürenin daha az etkili olmasına sebep olmaktadır. Sağ yarım kürenin etkinliğini azaltması sonucunda üreticilik ve yaratıcılık engellenmektedir. Bunun önüne geçebilmek için çocuklara beynin her iki yarım küresini de etkili kullanmalarına yönelik ortamlar sunulmalıdır. Bu noktada eğitim önem kazanmaktadır (Yolcu 2015: 18).

Öğrenciler için konu belirlenirken öğrencilerin hayal dünyalarını canlandırabilmelerine imkân sağlanmalıdır. Konu için araştırma ve üretim sürecinde verilen süre kısıtlı tutulmamalıdır. Yaratıcı bir ürün ortaya koyabilmek için yeterli sürenin verilmesi önemlidir (Kırıçoğlu 2014: 17-18). Etkili bir yaratıcı düşünme için fikirler hızlı ve sayısal olarak çok olacak şekilde öne sürülmelidir. Nicelik ve hızın artması durumunda oluşturulan ürünlerdeki nitelik de artacaktır (Buzan 2003: 111). Yaratıcılığın geliştirilmesi için öğrencilere kapalı uçlu sorular yöneltilmemelidir. Cevabı net olan sorularla öğrencilerden yaratıcı düşünceler beklenilmemelidir. Ayrıca yalnızca doğruyu bulmaya yönelik olan sorularda öğrenciler kaygılanmaktadır. Öğrencilerin saçmalamalarına fırsat verilip, ilginç fikirlerine destek verilmelidir. Öğrencilerin özgürce tercih yapmalarına ve gerekiyorsa yanlış yapmalarına fırsat verilmelidir. Öğrenciler yanlış yaptıkları zaman onlara karşı hoş görüyle yaklaşılmalıdır. Kopya çekmeleri mümkün oldukça engellenmelidir (Özsoy 2015: 139).

Sanatsal Yaratıcılık

Sanatsal yaratma faaliyetleri bilim ve teknik alanında ortaya koyulan yaratıcı ürünlerden daha fazlasıdır. Sanatsal yaratma daha yoğun, daha kapsamlı bir süreci kapsar. Ortaya çıkarılan yaratıcı ürün uyumlu ve dengelidir (San 2017: 113). Sanat eğitimi aracılığı ile çocuklar çevrelerini tanıyıp inceleyebilirler. Bakmayıp görmeyi, duymayıp işitmeyi öğrenerek yaratıcı bir birey olmak için ilk basamağı başarıyla geçmiş olurlar (Ünver 2002: 29). Öğrenciler bir ürünü tasarlarırken ve o ürün hakkında düşünürken çeşitli gözlemler yaparak, hayal kurarak, eski bilgilerini hatırlayarak, çevresindekilerle fikir alışverişinde bulunarak yaratıcılıklarını kullanmaktadırlar. Ürünü uygulama aşamasında ise tasarım somut olarak ortaya koyulur. En son aşamada bir ürün ortaya çıkarılmış olur. Ortaya çıkarılan ürün sayesinde öğrencinin çalışmasıyla ve tasarım süreci ile ilgili fikir edinilip, yaratıcılığı değerlendirilebilir (Kırıçoğlu 2014: 35-36).

Sanat, öğrencilerin yaratıcılıklarının gelişmesini sağlayan geniş bir alandır. Görsel sanatlar dersinde öğrencilerin gerçekleştirdiği sanatsal uygulamalarla yaratıcılıkları fark edilebilmektedir. Sanatsal etkinlikleri gerçekleştirmek için bir uzman olmak veya sanat hakkında bilgi sahibi olmak şart değildir. Önemli olan öğrencilerin özgürce, serbest bir şekilde ve kaygı duymadan etkinlikleri gerçekleştirmesidir (Tuna 2005: 60-61).

Öğrencilere öğretmen tarafından verilen konu öğrencilerin sanatsal yaratıcılığını anlamlı derecede etkiler. Öğrencilerin hayal güçlerini etkili kullanabilecekleri konular belirlenmelidir. Serbest konu adı altında etkinlikler uygulanmamalıdır. Böyle olduğunda çocuklar ne çizeceklerini bilememektedirler. Bir serbestlik olacaksa o da, kullanılacak malzeme veya teknikte olmalıdır. Her öğrencinin ilgi alanı ve zevkleri farklıdır, bazı öğrenciler akrilik boya ile çalışmaktan zevk alırken, bazıları sulu boyadan, bazıları kolaj çalışmalarından zevk almaktadır. Bu doğrultuda öğrenciler kısıtlanmamalıdır (Yolcu 2015, Yolcu 2010).

Beyin Fırtınası

Okullarda yaratıcı düşünemeyi, hayal gücünü etkin kullanabilmeyi sağlayan öğretim yöntem ve teknikleri uygulanmalıdır. Beyin fırtınası tekniği bu tekniklerden bir tanesidir (Alder 2005: 59). Beyin fırtınasıyla konuşma

ve iletişim kurma becerileri geliştirilerek beynin sol yarım küresinin, hayal etme ve yeni fikirler üretebilme becerilerini geliştirerek ise beynin sağ yarım küresinin aktif çalışması sağlanmış olur (Yaman ve Karaarslan 2012: 548).

Eğitim ortamlarında tek başına anlatım yöntemiyle etkili öğrenmeler gerçekleştirilebilmesi mümkün değildir. Öğrenciler öğrenme sürecinde bedensel ve zihinsel olarak aktif olmalıdır. Diğer öğrencilerle birlikte düşünebilmeli ve fikir alışverişlerinde bulunabilmelidir. Bunlar gerçekleştiğinde öğrenci, öğrenme ortamında aktif olacak ve etkili öğrenmeler gerçekleştirecektir (Gözlükaya, Işık 2014: 23-24).

Beyin fırtınası bir konuyla ilgili, bütün yargıları bir kenara bırakıp akla gelen tüm düşüncelerin hızlı olarak söylenmesidir. Eğitim ortamında kullanılan beyin fırtınasının esas amacı öğrencilerin utanıp, hata yapma endişeleri olmadan düşüncelerini özgürce ifade etmeleridir. Eğitim ortamlarında "aynen, saçmalama" gibi ifadelerin fazlaca kullanıldığı düşünüldüğünde beyin fırtınasından verim alabilmek kolay olmayabilir. Çekingen öğrenciler ders içerisinde gerçekleştirilen beyin fırtınası tekniğini sanki sınıfın bir öğrencisi değilmiş gibi uzaktan izleyebilir. Aynı zamanda buldukları gelişim çağı özellikleri itibarıyla ergenlik çağındaki öğrenciler birbiriyle alay edebileceğinden dolayı, onlarla beyin fırtınası tekniğini uygulamak zorlaşabilir (Ataman 2020: 197-198). Tüm bu olumsuzlukları en alt düzeye indirmek için beyin fırtınası tekniğini doğru uygulamak önemlidir. Bu doğrultuda beyin fırtınası tekniğini gerçekleştirirken aşağıdaki tabloda yer alan aşamalara dikkat edilmelidir (Demirel 2012: 105).

Tablo 1

Beyin Fırtınası Tekniğini Gerçekleştirirken Dikkat Edilmesi Gerekenler

Toplanma amacı öğrencilere açıklanmalıdır. Üzerinde fikir üretilmesi gerekli konu ya da problem öğretmen tarafından belirlenmelidir.

İfade edilen bütün fikirler her öğrencinin rahatlıkla görebileceği bir yerde yazıya aktarılmalıdır.

Beyin fırtınası tekniği en az 10, en fazla 15 kişilik gruplarla uygulanmalıdır. Grup üyesi 10 kişiden az olduğunda üretilen fikir sayısı az olacaktır. Grup üyesi 15 kişiden fazla olduğunda ise grup içerisinde kaybolup, hiç konuşmayan öğrenciler olabilecektir.

Tüm öğrenciler imkânlar dâhilinde birbirlerini görebilmelilerdir.

Tüm öğrencilerin fikir vermeleri sağlanmalıdır.

Bütün değerlendirmeler, toplantı sonunda yapılmalıdır.

Nicelik bakımından ne kadar fazla ve orijinal fikir ortaya atıldıysa beyin fırtınası tekniği aynı ölçüde başarılı olmuştur.

Etkili bir beyin fırtınası için öğrencilerin serbest çağrışım yapabilmelerini sağlayacak görsel uyarıcılara da yer verilebilir. Öğrencilerin bu uyarıcılardan yola çıkarak daha yaratıcı fikirler üretmeleri sağlanabilir (Özözer 2016: 254). Daha önceden öğrenilen bilgi ile yeni bilginin ilişkilendirilmesi yaratıcı fikirleri desteklemektedir. Üretilen fikir muhteşem olmayabilir. Burada önemli olan herkesin ürettiği fikrin kendine özgü, tek ve biricik olmasıdır (Gompertz 2020: 81-82).

Karademir ve Demir (2014)'e göre en fazla kullanılan beyin fırtınası türleri şunlardır:

Yapılandırılmış Beyin Fırtınası: Katılımcılar sırayla fikirlerini söylerler. Aklında bir fikir olmayan katılımcı sözü kendinden sonraki katılımcıya bırakabilir.

Yapılandırılmamış Beyin Fırtınası: İsteyen katılımcı söz hakkı alıp fikrini söyleyebilir.

Sessiz Beyin Fırtınası: Katılımcılar akıllarına gelen fikirleri kâğıtlara yazarlar. Her katılımcı fikrini yazdıktan sonra tüm kâğıtlar herkes tarafından görülebilecek bir yere asılır.

Bireysel Beyin Fırtınası: Burada kişi tek başına aklına gelen fikirleri kâğıda çizerek görselleştirip, yazabilir.

Elden Ele Tekniği: Her katılımcı elindeki kâğıda fikrini yazıp, yanındaki katılımcıya verir. Ardından yanlarındaki katılımcılar da fikirlerini aynı kâğıda yazar. Kâğıt tüm katılımcılara ulaşarak devam eder. En son herkes kendi kâğıdını aldığı anda etkinlik son bulur.

Soru Fırtınası: Bu beyin fırtınası türünde konuyla ilgili anlam taşıyan, mantığa uygun sorular sorulur. Anlaşılır sorular sorulduğu zaman cevapları bulmanın kolaylaşacağı düşünülmektedir.

Beyin fırtınası uygulamalarında bu türlerden bir veya birkaçı kullanılabilir (199-201).

Problem Cümlesi

Aktif öğretim tekniklerinden olan beyin fırtınası tekniği 6. sınıf öğrencilerinin sanatsal yaratıcılığını nasıl etkilemektedir?

Alt Problemler

1. Beyin fırtınası tekniğinin öğrencilerin yeni fikirler oluşturabilmelerine katkısı nedir?
2. Beyin fırtınası tekniğinin öğrencilerin fikirlerini dile getirebilmelerine katkısı nedir?
3. Beyin fırtınası tekniği öğrencilerin hangi özelliklerini öne çıkarmıştır?
4. Beyin fırtınası tekniği ile işlenen görsel sanatlar dersi sonucunda öğrencilerin derse olan bakış açıları değiştirmiş midir? Nasıl değiştirmiştir?
5. Beyin fırtınası tekniği sonucunda öğrenciler tarafından üretilen resimler nitelik bakımından ne durumdadır?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile beyin fırtınası tekniğini kullanarak öğrencilerin fikirlerini özgürce dile getirebilecekleri, fikirlerini dile getirirken kaygı duymayacakları, özgün çalışmalar üretebilecekleri bir eğitim ortamı sunmak amaçlanmıştır. Bu nedenle yapılandırılmamış beyin fırtınası tekniğiyle isteyen öğrencinin söz hakkı alıp fikrini belirtmesi sağlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin beyin fırtınasına yönelik görüşlerini öğrenmek ve ürettikleri çalışmalardan yola çıkarak sanatsal yaratıcılıklarını değerlendirebilmek amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Beyin fırtınası tekniği planlı ve programlı olmasa da esasında toplum tarafından da çoğu durumlarda kullanılan ve yaratıcı fikir üretme tekniklerinden bir tanesi olmasına rağmen bu tekniğe yönelik özellikle görsel sanatlar eğitimi alanında yazılmış bir yayına rastlanmamıştır. Bu eksiklikten dolayı gerçekleştirilen bu çalışmanın görsel sanatlar eğitimi alanına olumlu bir katkısı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırmanın diğer araştırmacılar ve eğitimcilerle yol göstereceği düşünülmektedir.

Sayıtlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin isteyerek ve ilgiyle çalışmaya katıldıkları ve öğrencilerin görüşme sorularına içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında Kastamonu ili Tosya ilçe merkezinde bulunan bir ortaokuldan seçilmiş 14 kişilik 6. sınıf öğrencisi, bu öğrencilerin görüşleri ve resimleriyle sınırlıdır.

Yöntem

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması ile gerçekleştirilmiştir. İlişki, etkinlik, durum veya materyallerin nitelik bakımından derinlemesine incelendiği araştırmalara nitel araştırma denir (Büyüköztürk ve diğerleri 2008: 282). Nitel araştırmalarda genelleme yapılmaz. Amaç, olayları detaylı olarak incelemektir. Kişilerin birbiriyle etkileşim içerisinde oldukları bir ortam içerisinde incelenerek geçmişte fark edilmeyen bağlantılar fark edilmeye çalışılır (Baltacı 2019, Yıldırım ve Şimşek 2000).

Eğitimciler sınıf veya okul ortamında birçok sorunla karşılaşmaktadırlar. Karşılaşmış oldukları sorunları bilimsel yollarla araştırıp, çözüm yollarını ve önerilerini diğer meslektaşlarıyla da paylaşmaları doğru olacaktır. Öğretmen araştırması şeklinde de bilinen eylem araştırmaları buna olanak sağlayıp, eğitimcilerin karşılaştıkları

ortak sorunları çözmelerini ve birbirleriyle paylaşımlarını sağlar (Ocak ve Baysal Akkaş 2019: 1).

Çalışma Grubu

Araştırma Kastamonu Tosya ilçe merkezinde bulunan ve aynı zamanda araştırmacının da öğretmenlik yaptığı bir ortaokulda 6. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 8 kız, 6 erkek katılmıştır. Çalışma grubunu belirlerken bir amaçlı örneklem türü olan ölçüt örnekleme türü seçilmiştir. Akbak (2015)'a göre ölçüt örnekleme türünde çalışılacak bireyleri veya ölçütleri araştırmacının kendisi belirli kısıtlara göre belirler (s. 35). Buradaki ölçüt seçmeli görsel sanatlar dersine devam eden öğrencilerdir.

Veri Toplama Araçları

Eylem araştırmalarında veriler deneyimlere, sorgulamaya ve incelemeye dayalı tekniklerle toplanabilir (Kuzu 2009: 428). Bu araştırmada sorgulamaya dayalı tekniklerden olan yarı yapılandırılmış görüşme ve incelemeye dayalı tekniklerden olan doküman incelemesi yolu ile veriler toplanmıştır. Ekiz (2009)'in de belirttiği gibi yarı yapılandırılmış görüşmelerde sorular önceden hazırlanır fakat gerektiğinde sorularda değişiklikler yapılabilir (63).

Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında Eylül ve Ekim aylarında seçmeli görsel sanatlar dersi içerisinde bir uzaktan eğitim platformu aracılığıyla çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Seçmeli görsel sanatlar dersinin haftalık süresi 2 ders saatidir. Araştırmanın eylem planı her hafta 2 ders saati olmak üzere toplam 4 haftada gerçekleştirilmiştir.

Beyin fırtınası problemi "Öğretmenler en farklı ve sıra dışı olarak nasıl resmedilebilir, aklınıza gelen tüm fikirleri söyleyin" şeklindedir. Öğrencilerin söyledikleri tüm fikirler ilk hafta her öğrencinin görebileceği uzaktan eğitim ekranında yazıya geçirilmiştir. Bu aşamadan sonra 3 haftalık süre boyunca, yalnızca seçmeli görsel sanatlar dersi içerisinde üretilen fikirlerden yola çıkarak öğretmen konulu resim çalışmaları yaptırılmıştır. Öğrencilerin kullandığı teknik ve malzemede kısıtlamaya gidilmemiş, serbestlik tanınmıştır.

Öğrencilerin beyin fırtınası tekniğine yönelik görüşleri alınıp görüşler üzerinde hiçbir değişiklik yapılmadan yazıya aktarılmıştır. Beyin fırtınası tekniği sonucunda öğrencilerin yapmış oldukları resimler bir uzman desteğiyle araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme formu üzerinde 3 resim alanı uzmanı tarafından değerlendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analiz sürecinde betimsel analiz ve doküman analizi yöntemleri kullanılmıştır.

Problem cümlesi ve alt problemler doğrultusunda öğrencilerle görüşme amacıyla önceden hazırlanan sorular kapsamında betimsel analiz ve öğrencilerin yapmış oldukları resimlerin uzman değerlendirmesi sonucunda doküman analizi yapılmıştır. Betimsel analiz aşamasında resim alanında bir uzmandan destek alınmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında araştırmanın alt problemleri doğrultusunda öğrencilerle yapılan görüşmeye ilişkin bulgu ve yorumlar ile öğrencilerin ortaya koydukları resimlere ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Öğrencilere birinci alt problem doğrultusunda "Beyin fırtınasının yeni fikirler oluşturmanız konusunda size nasıl etkisi oldu?" sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin ifadeleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 2

Beyin Fırtınasının Yeni Fikirler Oluşturmaya Etkisi

İfade	Sıklık
Başka fikirlerden faydalanarak	11
Gerçek dışı düşünerek	6
Çok düşünerek	1
Ekran görüntüsü alarak	1
İlk aklıma gelen fikri seçtim	1

Toplam 11 öğrenci yeni fikir oluştururken başka fikirlerden faydalandıkları ifadesinde bulunmuştur. Kavramsal çerçeveye göre yeni fikirlerin eski fikirlerden yola çıkarak oluşturulabileceği düşünüldüğünde öğrencilerin arkadaşlarından faydalanmaları olması gereken bir durumdur. 6 öğrenci gerçek üstü düşünerek yeni ve farklı fikirler üretebildiğini ifade etmiştir. Bu öğrenciler resimlerinde kullandıkları renklerde, figürlerde veya nesnelere gerçekliğe bağlı kalmadıklarını sıradan kompozisyonları bir kenara bıraktıklarını ve özgürce resmettiklerini dile getirmişlerdir. 1 öğrenci yeni fikirler oluştururken çok düşündüğünü ifade etmiştir. 1 öğrenci fikirler ekrana yazıldıktan sonra ekran görüntüsü alarak dersten sonra üretilen fikirleri okuduğunu, 1 öğrenci ise ilk aklına gelen fikri seçtiğini ifade etmiştir. Kavramsal çerçeveye bakıldığında beyin fırtınası yaparken fikirleri uzun süre düşünmeden dile getirmek gereklidir. Çünkü amaç fikirlerin mantıklı olup olmaması değil, nicelik olarak fazla fikir üretmektir. Herkes tarafından üretilen fikirlerin tamamını toplu olarak görmek yeni fikirler oluşturabilmek için önemlidir. Aynı zamanda ilk akla gelen fikir her zaman yaratıcı olmayabilir. Bu sebeple beyin fırtınasında olabildiği kadar fazla fikir üretmek esas amaçtır.

İkinci alt problem doğrultusunda öğrencilere "Beyin fırtınasının ürettiğiniz fikirleri ders içerisinde dile getirebilmenize etkisi nasıl oldu?" sorusu yöneltilmiş ve öğrencilerin görüşleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 3

Üretilen Fikirleri Ders İçinde Dile Getirirken Beyin Fırtınasının Etkisi

İfade	Sıklık
En beğendiğim fikri söyledim	5
Karmaşadan dolayı söyleyemediğim fikirlerim oldu	5
Söylerken çekinmedim	4
Aklına gelen fikri söyledim	2
Fikir vermedim	2
Çekindim	1

5 öğrenci "en beğendiğim fikri dile getirdim" ifadesinde bulunmuştur. Öğrencilerin gülünç duruma düşme kaygılarından dolayı kendilerine en mantıklı gelen fikri söyledikleri düşünülmektedir. 5 öğrenci "karmaşadan dolayı söyleyemediğim fikirlerim oldu" şeklinde ifadede bulunmuştur. Bu öğrenciler uzaktan eğitim platformunda arkadaşlarının el kaldırmadan konuştuklarını, bu sebeple kendilerinin fikirlerini söyleyip seslerini duyurmaya çalışırken zorlandıklarını ve zaman zaman arkadaşlarının sesleri birbirine karıştığı için onları duyabilmekte de zorlandıklarını açıklamışlardır. Bu doğrultuda uzaktan eğitim platformlarında iletişim kurmakta sıkıntılar yaşandığı görülmüştür. 4 öğrenci fikirlerini söylerken çekinmediğini ifade etmiştir. Örnek olarak bu öğrencilerden bir tanesi, normalde derslerde fikirleri ifade ederken utandığını fakat uzaktan eğitim sürecinde kimseyle yüz yüze olmadığından dolayı kendini rahatlıkla ifade edebildiğini dile getirmiştir. 2 öğrenci aklına gelen tüm fikirleri söylediğini ifade etmiştir. 2 öğrenci fikir vermediğini, 1 öğrenci ise fikirlerini dile getirirken çekindiğini ifade etmiştir. Bu öğrenci saçma bir fikir ürettiğini düşündüğünden dolayı çekindiğini açıklamıştır.

Öğrencilere üçüncü alt problem doğrultusunda öğrencilere "Beyin fırtınası tekniği sizin hangi özelliğinizi öne çıkardı?" sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin ifadeleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 4

Beyin Fırtınası Tekniği İle Öğrencilerde Öne Çıkan Özellikler

İfade	Sıklık
Hayal gücümü kullanabildiğimi	5
Keşfetmedim	5
Güzel resim yaptığımı	3
Özgüven	3
Bakarak çizerken daha başarılı olduğumu	1
Cevapsız	1

Toplam 5 öğrenci hayal gücünü kullanabildiğini farkına varmıştır. Buna örnek olarak bir öğrenci geçmişte sürekli internette faydalandığını ve görsel sanatlar dersinde uygulanan beyin fırtınası tekniği sonucunda resmini internete bakmadan üretebildiğini açıklamıştır. 5 öğrenci ise kendilerinde öne çıkan bir özellik keşfetmediklerini dile getirmişlerdir. 3 öğrenci ise aslında güzel resim yapabildiğini görmüştür. Buna örnek olarak bir öğrenci yeteneği olmadığını düşünerek geçmişteki resimlerinde Cin Ali karakterini sıklıkla kullandığını, beyin fırtınası sonucunda ürettiği çalışma ile bundan kaçındığını açıklamıştır. 3 öğrenci ise kendilerinde özgüven keşfettiklerini ifade etmiştir. Buna örnek olarak bir öğrenci fikirlerini normalde ortaya koyamadığını ve beyin fırtınası ile kendini öne atabildiğini farkına vardığını dile getirmiştir. Yine özgüven kazandığını ifade eden bir öğrenci; normalde derslerde kendini ifade edemediğini, diğer derslerde kendini başarısız bulduğunu, görsel sanatlar dersi ile kendini ifade etme fırsatı yakaladığını ve bunun diğer derslerini de etkilediğini açıklamıştır. 1 öğrenci ise imgesel çalışmalardan ziyade bakarak çizerken daha başarılı olduğunu fark etmiştir. Bu durumda öğrencinin kendisini beyin fırtınası ile yaptığı bu çalışmada fazla başarılı bulmadığı anlaşılmaktadır. 1 öğrenci ise soruya cevap vermemiştir.

Öğrencilere dördüncü alt problem doğrultusunda "Beyin fırtınası tekniği sizin görsel sanatlar dersine olan bakış açınızı değiştirdi mi? Cevabınız evetse ne açıdan değiştirdi" sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin bu soruya yönelik ifadeleri Tablo 5'te belirtilmiştir.

Tablo 5

Öğrencilerin Beyin Fırtınası Tekniği Sonucunda Görsel Sanatlar Dersine Olan Bakış Açıları

İfade	Sıklık
Hayal gücünün kullanıldığı bir ders	8
Hızlı fikir üretebilmeyi sağlayan bir ders	3
Sadece resim çizmekten ibaret olmayan bir ders	3
Zevkli bir ders	3
Değiştirmede	3
Zor bir ders	2

8 öğrenci görsel sanatlar dersini hayal gücünün kullanıldığı bir ders olarak görmüştür. Bununla ilgili olarak bir öğrenci, ilkokulda şablon çizimleri boyayarak kopya çalışmalara öğretmen aracılığıyla yönlendirildiğini ve bunun sonucunda geçmişte özgün bir resim ortaya koyamadığını belirtmiştir. O halde bu öğrenciler görsel sanatlar dersindeki amacın özgün bir çalışma ortaya koyabilmek olduğunu farkına varmışlardır. 3 öğrenci görsel sanatlar dersinin hızlı fikir üretmekte etkili olduğunu ifade etmiştir. Örnek olarak bu öğrencilerden ikisi beyin fırtınasından önce daha çok düşündüğünü ve aklına resmini çizebileceği bir fikrin hemen gelmediğini açıklamıştır. 3 öğrenci görsel sanatlar dersinin yalnızca resim çizmekten ibaret olmadığını, hayal gücünün kullanıldığı, düşünme becerisinin geliştiğini açıklamışlardır. 3 öğrenci görsel sanatların verilen konuyla ilgili istediği her resmi çizebiliyor olması sonucunda zevkli bir ders olduğunu görmüştür. 3 öğrenci ise görsel sanatlar dersine bakış açısında bir değişiklik olmadığını ifade ederken, 2 öğrenci görsel sanatların zor bir ders olduğunu ifade etmiştir.

Beşinci alt problem doğrultusunda toplam 14 öğrencinin ortaya koyduğu öğretmen konulu ürünlerin sanatsal yaratıcılık açısından 3 uzman tarafından değerlendirilmesi sonucunda Tablo 6'da yer alan bulgulara ulaşılmıştır. Analiz sonuçlarına göre en yüksek başarı kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanmada gerçekleştirilmiştir. Ardından anlamsal yaratıcılıkta yüksek bir başarıyla karşılaşılmaktadır. Öğrencilerin çalışmalarında özgün kompozisyonlar oluşturdukları ve özgün fikirleri ele aldıkları görülmüştür. Yaratıcı bir ürün ortaya koyabilmek için yeterli sürenin verilmesi önemlidir. Öğrencilere verilen süre sonucunda genellikle çalışmalarını tamamladıkları görülmüştür. Önemli tasarım ilkelerinden olan bütünlük ilkesi çalışmalarda başarıyla gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin resimlerinde kullandığı öğeler çoğunlukla birbiriyle ilişkilidir. Kullanılan renkler, oran-orantı, yatay ve dikey unsurlar, vurgu gibi temel tasarım öğelerinin etkili bir şekilde kullanıldığı görülmüştür. Resimlerdeki görsel devamlılık da genel anlamda başarılıdır. Öyle ki resimleri izlerken göz, resimlerin üzerinde akıcı bir şekilde hareket etmiştir. Öğrencilerin genel anlamda anlatılmak istenen öğretmen konusuna uygun resimler yaptığı görülmüştür. Düşünceyi aktarabilme konusunda bazı öğrencilerin ürettikleri yaratıcı fikirleri resimlerine aktarırken zorluk yaşayabildikleri görülmüştür. Ayrıca öğrenciler tam anlamıyla şablon unsurlardan kaçınmamışlardır. Öğrencilerin kendi ifadeleri de değerlendirildiğinde geçmişte alışkın

oldukları kopyacı öğretim yöntemlerinden tam anlamıyla vaz geçemedikleri düşünülmektedir. Öğrenciler biçimsel yaratıcılık anlamında önceki maddelere göre daha düşük başarı sergileseler de anlamlı sayılabilecek bir fark görülmemiştir. Bazı öğrenciler çeşitli formları olması gerektiğinden farklı şekillerde resimlerine aktarma eğilimi göstermişlerdir. Öğrenciler resimlerinde beklenen sıklıkta olmasa da ufak detaylara yer vermişlerdir. Öğrenci resimlerinde görülen en düşük başarı teknik beceride olmuştur. Öğrenciler teknik beceride, en yüksek başarıyı göstermiş oldukları kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma maddesinden %13,8 oranında bir farkla daha düşük başarı göstermişlerdir. Görsel sanatlar dersinde beyin fırtınası tekniğini kullanmaktaki esas amacın ince işçilikli, teknik olarak kusursuz ürünler ortaya koymaktan ziyade, öğrencilerin hayal güçlerini kullanabilmeleri ve özgün çalışmalar üretebilmeleri olduğu düşünüldüğünde uygulanan teknik doğrultusunda öğretmen konusuyla ilgili etkili çalışmalar üretildiği görülmüştür.

Tablo 6

Öğrencilerin Resimlerine Yönelik Analiz Sonuçları

Maddeler	Başarı Oranı
Kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma	%88,5
Anlamsal yaratıcılık	%85,7
Çalışmayı tamamlama	%85,7
Bütünlük ve görsel devamlılık	%84,7
Anlatımın konuya uygunluğu	%84,2
Düşünceyi aktarabilme	%79,0
Şablon unsurlardan kaçınma	%79,0
Biçimsel yaratıcılık	%78,0
Ayrıntılara yer verme	%76,6
Teknik beceri	%74,7
Genel başarı ortalaması	%81,5

Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın birinci alt probleminin sonuçlarına bakıldığında, beyin fırtınası ile yeni fikirler üretirken öğrencilerin diğer arkadaşlarının fikirlerinden etkilendikleri görülmektedir. Rawlinson'a (1995) göre de analitik yaklaşımla yürütülen grup toplantılarında katılımcıların birbirlerinin fikirlerinden yola çıkarak yeni fikirler üretmeleri hoş olmayan bir davranış olarak değerlendirilmektedir. Beyin fırtınasında ise böyle bir anlayış yoktur (s. 48). O halde beyin fırtınası sürecinde başkalarının fikirlerinden yararlanılabileceği düşünüldüğünde, öğrenciler fikir üretme aşamasında genellikle başarılı olmuşlardır. Öğrenciler fikir üretirken gerçek dışı, saçma fikirleri de değerlendirebilmişlerdir. Üretilen fikirlerin herkesin görebileceği ve kaydedebileceği şekilde yazılıyor olması etkinlik sonrasında da fikirlere tekrar bakabilmek açısından önemli olmuştur. Levine (2010)'e göre öğrencilerden bazıları beyin fırtınasına kolay uyum sağlayabilirler ve fırsat buldukları her an uygulayabilirler, bazı öğrenciler ise buna direnirler (258). Bu doğrultuda beyin fırtınası sırasında çok fazla düşünerek fikir üretmeye çalışan ya da yeni fikirler üretmekten kaçınıp aklına gelen ilk fikri uygulamak isteyen öğrencilerle de karşılaşmıştır.

Araştırmanın ikinci alt probleminin sonuçlarına göre öğrencilerin genellikle kendilerine mantıklı ve güzel gelen fikirleri söyledikleri görülmüştür. Rawlinson (1995)'a göre ders içerisinde öğrencilerin her fikri söylememesine sebep olan en büyük korku aptal görünme korkusudur. Bu korkuyu aşabilmek çocukluktan itibaren gülünç duruma düşme kaygısı ile yetiştirilmiş bireyler için o kadar da kolay değildir. Gülünç duruma düşmemek için oldukça sıra dışı fikirler söylenemeyebilir (30-31). Bu korkunun önüne geçebilmek için okul öncesinden itibaren öğretmenler ve veliler çocukların özgüvenlerini kırıcı davranışlarda bulunmamalı, onlara karşı destekleyici ve cesaretlendirici olmalıdırlar. Beyin fırtınası tekniği ile fikirlerini rahatlıkla açıklayabilen öğrenciler de olmuştur. İsteyen öğrencinin fikrini belirttiği yapılandırılmamış beyin fırtınası tekniğinde sınıf içerisinde karmaşa olabildiği ve genellikle sesi çok çıkan öğrencilerin konuşmasına sebep olabildiği görülmüştür. Bu noktada diğer beyin fırtınası tekniklerinden biri veya birkaçı bir arada kullanılabilir. Ayrıca uzaktan eğitimle yapılan beyin fırtınası tekniğinin bazı öğrencilerin fikirlerini dile getirebilmelerinde diğer arkadaşlarıyla ortamda

yüz yüze olmadıklarından dolayı avantajlı olduğu da söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü alt probleminin sonuçlarına bakıldığında öğrenciler kendilerinde var olan geniş hayal gücünü görsel sanatlar dersinde uygulanan beyin fırtınası tekniği ile açığa çıkarabilmişlerdir. Geçmişte resim çizerken tablet, telefon veya internette yardım alan bazı öğrenciler beyin fırtınası tekniği ile kopyaya yönelmeden resimlerini tamamlamışlardır. Üretilen fikir ve resimlerin eleştirilmemesi, saçma fikirlerden bile etkili resimler ortaya koyulabiliyor olması, öğrencilerin kendilerince güzel resim yapabildiklerini fark etmelerinde etkili olmuştur. Beyin fırtınasının bazı öğrencilerin özgüven duygusunu fark etmelerinde de etkili olduğu söylenebilir. Aynı zamanda hayal gücü ile üretilen gerçek dışı resimlerle kendini başarısız bulan öğrenciler de olmaktadır. Bunun sebebi ise Rawlinson (1995)'a göre bireylerin kendi önlerine koydukları engeller sonucunda belirli tarzların dışına çıkamamaları olabilmektedir (32). Hazır bir resimden bakarak çizme veya hazır çizimleri boyama alışkanlığı kazanmış çocuklar, ezberledikleri yoldan ayrıldıklarında şüphe ve kaygı duymaktadırlar. Bazı alışkanlıkların kazandırılması için ortaokul dönemi çok geç olabilmektedir. Dolayısıyla okul öncesi ve ilkokul dönemi derslerinde yaratıcılığı destekleyen yöntem, etkinlik ve programlara ağırlık verilmesi önerilebilir.

Araştırmanın dördüncü alt probleminin sonuçlarına göre öğrenciler görsel sanatlar dersinde hayal güçlerini özgürce kullanarak istedikleri her resmi yapabileceklerini görmüşlerdir. Yılmaz (2015)'a göre toplumda var olan "gerçeğe benzeyen resim, iyi resimdir" algısı çocukları taklit ve kopya çalışmalarına yöneltir. Bazen bu yanlış yönlendirme sanat eğitimcileri tarafından yapılmaktadır. Bunun sonucunda öğrenciler özgünlüğü ve özgün çalışmaların değerli olduğunun farkına varamamaktadırlar (110-111). Öyle ki bazı öğrencilerin geçmişte öğretmenleri tarafından kopya çalışmalarına yönlendirildiği görülmüştür. Dersi farklı ve ilgi çekici bir hale getirmeyen, her öğrenciye hitap edebilecek çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmayan, yalnızca tahtadan bir görsel açıp öğrencilerin o görseli kâğıtlarına kopya etmelerini bekleyen bir öğretmenin öğrencilerinden de yaratıcı ve fark yaratan çalışmalar çıkması beklenemez. Bunun sonucunda da görsel sanatlar dersinin önemsiz ve gereksiz olduğu düşüncesi toplumda varlığını sürdürmeye devam eder. Fakat beyin fırtınası tekniği ile işlenen görsel sanatlar dersiyse öğrencilerin derse karşı yanlış algılarının değiştiği belirgin bir şekilde görülmüştür. Öğrenciler üretecekleri resimle ilgili daha hızlı düşünebildiklerini görmüşlerdir. Aynı zamanda beyin fırtınası tekniği sonucunda öğrenciler görsel sanatlar dersinin yalnızca bir resim ortaya koymaktan daha fazlası olduğunu farkına varmış ve aklına gelen her fikri değerlendirip, istediği gibi resme aktarabiliyor olmak bazı öğrencileri eğlendirmiştir. Rawlinson (1995)'a göre ortamdaki gürültü ve kahkaha beyin fırtınası tekniğinin başarılı olduğunu gösterir (57). O halde dersin daha eğlenceli olabilmesi için beyin fırtınası tekniği kullanılabilir. Beyin fırtınası sırasında zorlanan bazı öğrenciler görsel sanatlar dersini zor bir ders olarak görmüşlerdir. Oysaki görsel sanatlar dersi öğrencinin kendisini en serbest, özgür ve rahat hissetmesi gereken bir derstir. Bu düşünce gerçekçi resim yapma ve başkaları tarafından kabul görme kaygısından kaynaklanıyor olabilmektedir.

Araştırmanın beşinci alt probleminin sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin ortaya koydukları resimlerin uzmanlar tarafından değerlendirilmesi ile öğrencilere yeterli süre verilmesinin onların resimlerini tamamlamalarında ve yaratıcı ürünler ortaya koyabilmelerinde etkili olduğu görülmüştür. Uzaktan eğitim süreci öğrencilerin birbirlerinden etkilenmeyip özgün resimler üretmeleri açısından avantajlı olmuştur. Öğrenciler beyin fırtınası sonucunda alışılmış, sıradan resimler yapmaya yönelmemişlerdir. Öyle ki teknik beceri olarak daha düşük başarı gösteren bir öğrenci anlamsal yaratıcılık olarak yüksek başarı gösterebilmiştir. Beyin fırtınası sonucunda renkler ve formlar gerçeklikten bağımsız kullanılıp, bazen de insan dışı varlıklar canlandırılmıştır. O halde bu çalışmalarda sürrealist etkilerin görüldüğü söylenebilir. Karaalioğlu (2017)'na göre sürrealist eserlerde birbiri arasında uyum olmayan imgelerin bir arada kullanılmasıyla oluşan düşsellik vardır (783). Öğrencilerle sürrealizm konusunda bir etkinlik yapılacağı zaman beyin fırtınası tekniği kullanılabilir. Öğrencilerin resimli ders kitaplarından, resimli hikâye kitaplarına kadar sürekli şablon çizimlerle karşılaştıkları düşünülürken tek bir öğretim yöntemiyle şablon çizimlerden tam anlamıyla vaz geçebilmelerinin kolay olmadığı görülmüştür. Eğitim ortamlarında bazı öğrencilerin temel tasarım ilkeleri gibi teknik konularda daha başarılı oldukları, bazı öğrencilerin ise aynı performansı gösteremedikleri bir gerçektir. Her öğrencinin aynı düzeyde performans göstermesi beklenemez. Burada yapılması gereken tüm öğrencilere hitap edecek eğitim ortamları sunulmasıdır. Çocukların hayal dünyası yetişkinlerden daha renklidir. Öğretmenlerin yapması gereken öğrencilere belli kurallara bağlı kalmadan, duygularını özgürce ifade edebilecekleri ortamlar sağlamaktır. Bu araştırmayla da beyin fırtınasının bu ortamı sağlamak için kullanılabilecek etkili öğretim tekniklerinden bir tanesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynaklar

- Akbak, Ahmet, Can. "Nitel Araştırmalarda Örneklem Seçimi." *Slideshare*. 23 Şubat 2015. Web. 2 Ocak 2021.
- Alder, Harry. *En Üst Düzey Performans İçin 21 Günde Beyin Eğitimi*. Çev. Yasemin Tokatlı. İstanbul: Varlık Yayınları, 2005.
- Artut, Kazım. *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2004.
- Ataman, Müjdat. *Açılın Ben Öğretmenim*. Ankara: Elma Yayınevi, 2020.
- Ayaydın, Abdullah. "Çoklu Zeka Kuramında Sanat Eğitimi Yaklaşımı." *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4.14 (2004): 48-54.
- Aydemir, Melike. *Uzaktan Eğitim; Program, Ders ve Materyal Tasarımı*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları, 2018.
- Baltacı, Ali. "Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?" *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5.2 (2019): 368-388.
- Balci, Yusuf, Baytekin. *Kuramsal Estetik*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Buzan, Tony. *Yaratıcı Zekânın Gücü*. Çev. Beyhan Kurt. İstanbul: Yeni Çizgi Yayınları, 2003.
- Büyüköztürk, Şener ve diğerleri. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2008.
- Delen, Ferit. *Beynini Etkili Kullan*. İstanbul: Yediveren Yayınları, 2015.
- Demirel, Özcan. *Öğretim İlke ve Yöntemleri: Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2012.
- Ekiz, Durmuş. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2009.
- Eygü, Hakan. ve Karaman, Selçuk. "Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Memnuniyet Algıları Üzerine Bir Araştırma." *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3.1 (2013): 36-59.
- Gompertz, Will. *Sanatçı Gibi Düşün ve Daha Yaratıcı Daha Verimli Bir Hayata Kavuş*. Çev. Süreyya Evren. İstanbul: Yapı Kredi Yayıncılık, 2020.
- Gözlükaya, Işık, Sündüz. *Resim-İş Öğretmenliği Sanat Atölye Derslerinde Aktif Öğrenme Tekniklerinin Sanatsal Öğrenmeye Katkısı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, 2014.
- İpşiroğlu, Nazan. *Sanattan Güncel Yaşama*. İstanbul: Pan Yayıncılık, 1998.
- Karaalioğlu, Onur. "Sürrealizmin Modern Türk Resim Sanatına Etkileri." *Ulak Bilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5.12 (2017): 781-793.
- Karademir, Kutluer ve Demir, İrfan. "Ortak Akıl Potansiyelinin Aktivasyonunda Beyin Fırtınası Yöntemi." *Güvenlik Sektöründe İnsan İlişkileri*. Ed. Fatih Mehmet Harmancı, Murat Gözübenli ve Ali Erkan Alaç. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2014. 191-208.
- Kırıçoğlu, Olcay, Tekin. *Sanat Bir Serüven*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2014.
- Kuzu, Abdullah. "Öğretmen Yetiştirme ve Mesleki Gelişimde Eylem Araştırması." *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2.6 (2009): 425-433.
- Levine, Mel. *Her Çocuk Başarabilir: Okul Çağında Zihin Gelişimi ve Öğrenme Farklılıkları*. Çev. Zeliha Babayigit. İstanbul: Boyner Yayınları, 2010.
- Ocak, Gürbüz ve Baysal, Akkaş, Emine. "Eylem Araştırmasını Anlamak." *Eğitimde Eylem Araştırması ve Örnek Araştırmalar*. Ed. Gürbüz Ocak. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2019. 1-40.
- Özözer, Yekta, Özcan. *Yaratıcı düşünmenin 27,5 yöntemi*. İstanbul: Mediacat Yayınları, 2016.
- Özsoy, Vedat. *Görsel Sanatlar Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2015.
- Rawlinson, Geoffrey. *Yaratıcı Düşünme ve Beyin Fırtınası*. Çev. Osman Değirmen. İstanbul: Rota Yayınları, 1995.
- San, İnci. *Çocuk ve Sanat*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi, 2017.
- Tuna, Serdar. "Yaratıcılık ve Görsel Algı." *İlköğretim Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ed. Vedat Özsoy. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları, 2005. 54-66.
- Turla, Ayşe. *Çocuk ve Yaratıcılık: Çocuğum Daha Yaratıcı Olabilir Mi?* Ankara: Morpa Kültür Yayınları, 2004.
- Ünver, Erdem. *Sanat Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2002.
- Yaman, Havva ve Karaarslan, Feridun. "Konuşma Becerisinin Geliştirilmesinde Beyin Fırtınası Tekniğinin Etkisi: Bir Eylem Araştırması." *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7.4 (2012): 545-563.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2000.
- Yılmaz, Meliha. "Toplumun Sanat Kültürünün Biçimlenmesinde Taklit, Kopya ve Şablon Çalışmalarla Yetişen Nesillerin Etkisi." *Akdeniz Sanat Dergisi*, 8.15 (2015): 104-112.
- Yolcu, Enver. *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2004.
- Yolcu, Enver. "Sanat Eğitiminde Yaratıcılık." *Güzel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri*. Ed. Kazım Artut. Ankara: Anı Yayıncılık, 2010. 29-90.
- Yolcu, Enver. *Sanat İklimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2015.

THE EFFECT OF BRAINSTORMING TECHNIQUE ON THE DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS' ARTISTIC CREATIVITY

Osman ÇAYDERE
Büşra KAYA

ABSTRACT

During the art education process, students who are afraid to come up with new ideas and express their ideas, who turn to memorization or copy studies, and as a result, who produce studies that are far from creativity, are often encountered. In this research, it is aimed to give students the opportunity to express their opinions and put forward original studies without fear of making mistakes with brainstorming technique aimed at generating creative ideas. This research, using the method of action research, was carried out in the 2020-2021 academic year, in elective visual arts class, for 4 weeks, with 14 sixth graders. 57% of the students participating in the study are girls and 43% are boys. The data of the research were collected through semi-structured interview and document review. Explanatory analysis and document analysis were used in the analysis of the data. In the study, it was found that students can come up with more creative ideas based on the ideas of others. In the study, it was found that the students were successful in the process of producing ideas with brainstorming technique and applying the ideas they produced in visual arts course. In this direction, brainstorming technique can be proposed to ensure that visual arts course can be passed more efficiently by supporting students to produce effective ideas and put forward creative studies.

Keywords: arts education, visual arts, brainstorming